Массе а мехкий пролетареш, вlаwагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома,
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газета арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 6 октябрь, 1973 шу. ● № 120 (5381). Мах 2 кеп.

Ухх шера шекара свекла йис эзар гектар гарга дlайийнай республика боахамаша.

Хlара гектара тlа 237 центнер янкха лаьрхlад шекара свекла кхеераша.

Дийнахь а бус а шекара доакхача заводе ух свеклах етта йола машинаш.

СУРТА ТIА: шекар доакххача завода бедал дlаэначу.

Т. АРЧАКОВА сурт.

ДАЬХЕН СОВГlАТАШ ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШТА!

ЕРРИГСОЮЗНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШТА ОРДЕНАШИ МЕДАЛЛАШИ ДIАЯЛАР

НАДТЕРЕЧНИ РАЙОН

Селхан Надтеречни района ЦМК клубе дикагlболча хьайбаш леладеларашта СССР орденаш медалашин хlара хетарь собрани хиларг.

Собрани хьайийлар КПСС Надтеречни района хьалхарча секретара П. Д. Лопатина. Къамала де дош ду КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара М. Ш. Баматгиреева.

Партен правительстван шоашта совгlаташ лаларах баркал а оалаш, тlехь тlайоагlача хана кхы а дикагlа къахьега дош делар къамалаш даьча Къахьегага Цlеча Байракха орден еначча «Гвардейский» совхоза хьайбаш леладеле М. П. Кириякас, «Знак Почета» орден еначча «Надтеречный» совхоза МТФ бригадира А. И. Марченкоса, кхиччар.

ВЕДЕНСКИ РАЙОН

Самардайнахь Ведана районан центре вlашагlкхиттар юртбоахарна боалхоь, спецналастан. Уж баьлкхабар 1972 — 1973 шерашка хьайбаш продукташ дукхагlа ахаран кийчъяран яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье тепнаран хьайбаш леладеларна совгlаташ дlаделлара яьча торжественни собрание. Из хьайийлар КПСС Веденски районна хьалхарча секретара И. С. Голубева.

Торжественни собрание ше къамаьл деш КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара М. А. Керимова дийнар района юртбоахама къахьегаминтта «Заря» колхозан хlаьта дlахо йодача хана де дезарех.

Цуа тlехьара СССР Президиума Указаргlа орденаш медалаш еначча, хьалха лаггача хьайбаш леладеларашта совгlаташ дlаделар цо.

Района дикагlболча хьайбаш леладеларий цlерагlа къамаьл дир собране СССР юртбоахама Министерства, ВЦСПС Сийлен грамота еначча Орджоникидзе цlерагlа колхоза хьайбаш леладелча цlерагlа колхоза хьайбаш леладелча ворошиловцев, Агамерзаева, «За трудовую доблесть» яха медаль еначча Керова цlерагlа колхоза Iайсий леладелча нов. Абдул-Шахидовас, кхиччар. Шоашта деначча совгlатех партенен правительстван баркал а оалаш, дlахо кхы а дикагlа къахьега дош делар цар.

НАЗРАНОВСКИ РАЙОН

Вай республикерча хьайбаш боахаме правительственни совгlаташ деннача 260 сага юкъе 12 Наьсарерг ва. Цуа совгlа, духха кхаьчаь Наьсаренна КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа грамоташ а. 16 сага Сийлен грамоташ, премеш, слаоlача цlеношка, саматорешка баха, туристически наькъашка балда мах па боаккха путевкаш, «Жигулеш», «Москвичаш» хьожьиьй, КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР-а Министрий Совета, облсовпрофа (йоккхий дахан премеи а йолаш) Ше байракхи Сийлен грамотеи еннай «Октября 40 шуо яхача совхозера цlерагlа колхозан «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерчеи фермай коллективаш.

Цу доккхача кхаъа хетарь торжественни заседани хилар район укх деношка. Хьалхе лелаеча хьайбаш леладеларша, ахархонна, совхозни кулгалхоша, спецналан, стаца хьайбаш Ахриев Гlаппура цlерагlа завода йоккха зал.

Наьсархоша хьинаре къахьегаш дьяха совгlаташ дьяьхьаа а дувцаш республика хьайбаш боахаме укх пятилетке хулаш йоагlаеча эргалонаота, карагlдувлача гlулхаоханта теркам тlабахийтар КПСС обкома секретара М. А. Дорохова.

— Наьсаре я хьайбаш боахамга незаболитара шортта торонаш, — йоахар докладчико. — Уж йолга къахьокх тахан вай совгlаташ лучу къахьлле лелаерий гlулхьхаша, цар производственни хьожьхамаша.

Хlаьта а, доккхаза тlа ахьхача тайпара, ну торонех биззаа пайда оцаш наьсархоша. Цудухьа питилетка къахьарча шин шера 630 тонн духх, 1020 тонн шура Йольеч дlа на душ биссай районе. Къахьегкъастача къахлле лелаеча колхозни, цхьаболча наьха гlулхаоханта дlахо йодача хана де дезарех.

Цуа тlехьара СССР Президиума Указаргlа орденаш медалаш еначча, хьалха лаггача хьайбаш леладеларашта совгlаташ дlаделар цо.

Района дикагlболча хьайбаш леладеларий цlерагlа къамаьл дир собране СССР юртбоахама Министерства, ВЦСПС Сийлен грамота еначча Орджоникидзе цlерагlа колхоза хьайбаш леладелча цlерагlа колхоза хьайбаш леладелча ворошиловцев, Агамерзаева, «За трудовую доблесть» яха медаль еначча Керова цlерагlа колхоза Iайсий леладелча нов. Абдул-Шахидовас, кхиччар. Шоашта деначча совгlатех партенен правительстван баркал а оалаш, дlахо кхы а дикагlа къахьега дош делар цар.

СОВЕТСКИ РАЙОН

1972 — 1973 шерашка хьайбаш продукташ яхара тlехь яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье дика гlулхьхаш карагlайийначча района хьайбаш леладеларашта совгlаташ дlаделар цо. Из дезача совгlаташца лаьхьа байбаш Х. Х. Бокова. КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара В. А. Янгульбаева.

Цуа тlехьара къамаьл дир Грузе КП ЦК хьалхарча секретара Э. А. Шеварднадзе.

Цlоваrlа дог айделла хорж заседаше доакъашхоша сийлен президиум ЦК Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев керте а волаш КПСС ЦК Политбюро состав.

Къамаьл де дош ду КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкона.

Парте Центральни Комитета, СССР Лаккехьарча Совета Президиума цlерагlа А. П. Кириленкос дlахьаьхьа биlабар заседане гулбенаеран я царца цхьана республика боахаме правительственни совгlаташ дlаделар цо.

Цуа тlехьара СССР

А. ШЕРИПОВА ДЫНА ДУХЬАЛА ЛОАТТАБАЬ КЪОВСАМ

Октябрьски революцин къамилтен цар социально-куртамукъхьаленден докхза маIан долаш хилар сенах латт аьлча, из латт, халкъашта юккъера хьа а боахам, шоай дерриге вахар къаьстама халкъа дечь гIулакха дIадала лаьрхIа итташ а бIаьш а шоай тайпара нах из хьаууттабаь хиларах. Царех пхI хиннах нохчий халкъа бабуча, бIебенна революционер Шерипов Асланбек.

1917 шера Грозненски реальни училищ йистеьккхай Асланбека. Хьаьта из нийсденнад цун об щественно - политически гIулакхдата юкъе хьинаре дакъа лаца волавеннача хинна. Лоаттаьча юкъаьтIа чугIаберча революционерагара дог тийшача комминистага — интернационалистага кхоачаш эргабаьннад из. Кагий буржуазна-национализма влияниена из кIалхарвалара боккхача лоархIаче хиннай Сийлахь - Нохкча Октябрьски социалистическа революцин хIаьта пиллеш. Аьлларг Тоба-ра оагIув Англена биллар мара кхы хIама дац, нохчий халкъа межкIаьтта рукъа англичкий правительстена кавказхIата гIийрг тай из. «Нохчий бIехаь спокъ-лентан, хIаьта ишшта англички паччахьана а чубоалдар цхьатарра цхьа кхерам бе — Советски ЦIа-йал пIадаржкар чIерриг». Черриг-широ нашо лелаер лаьрхIа цхьа маIан долаш йола политика а йоагIашш дунен тIа капиталаь тоссабеннача къаьстама къовсама цхьа дакъа лоархI ваI.

Американа, Англена, Франце-на, Японена, ерригача хьал долча классашта, къаьстегама духьалбанна мел латтараште, хIара нохчий инаралан эпсаран юкъера барт «большевизма уь» дIаданкха баь барт бац.

Шиил хьалхагIа хиннарех цхьаьнгена а да чайхача тайпара дIка хайнад А. Шерипова социалистически революцен къаьстегама кхоачаш цхьа дакъа лоархI ваI.

Кхаьчаргача халкъа бобучо белгалдахьар: «Нохчий! Шоай ваьлий хинна а бац ба а бац яхаш доккхалаш ду оаш. Бакъдац из! Шей-хаши молладаьккхий хьаьта эзарза ворIа ба аьнна. Оаш хьайгача кхы бахаш бац ун?

Нохчечен дай ба шоаш яхаш шуга дувцараш уьш бениий, шейхаши, моллаши, цар могабаьрашна мара, иэхьажка кхиъар тоанта хьалхаваьккха дIаоттаве йпш йийг шуга? Шейхаша шоашгар харцаьхьа кхел йIеч, бохам биче, гIелаш яхьаш хинче царна духьала хIама ала йIиш йий шуга?

Шеьхийча нохче дуговенстаан шоайгу вIаша хьалхоиттабаь кулар бертах а дахьаш, А. Шерипова хIаьта «Шеьхийча», «шейхаш» дIаоттаве, купецаша, подрядчикаша, помещикаша, спекулянтаиг, нах бохкарша, нагахьа санна нохчий халкъо IаIдал шиш бе долле, шоай хIама телхалга иохььаьнга денз (революци йоло ма еллиге а — Ю. А.) кхеташ хилар».

Iеххьаь цхьаболу гIалгIай Терская яхача казакий станице чу-хьехархара ийбса мах а бец, А. Шерипова «Халкъа Iаьдал» вахара газета тIа яздаьд, цу провокацинон гIулакха кертера бекпе варI из хьалхадьаьккхар цхьа тIейсу ва; яхаш.

1918 шера 12 октябре Назране хиннача гIалгIай сьезде революци йолеанна а хьалхарча деношке а денз лоаман наха юкъе шуг бийбкача, бакъе нах Iехабаьча, из бакъдаьккхий. Цу гIулакха чIоагIа терхаьбе йолаш цу шерех гIулакхан дIаоттаве кIаьнга дац. Ишшта хьалхарча деношке а цIенкашта духьала а, нохчийтех гIалгIаитех дIаоттаве кIаьнга дац. Боарам боацаш бокъачча доархIаме да ба-йа из къовсам, хIама яьлча духовенстера гIулакхаш, дынах юкъедараш ваьй деношка а цIенкашта духьала а, нохчийтех гIалгIаитех дIаоттаве кIаьнга дац. Боарам боацаш бокъачча доархIаме да ба-йа из къовсам, хIама яьлча духовенстера гIулакхаш, дынах юкъедараш ваьй деношка а цIенкашта духьала а, нохчийтех гIалгIаитех дIаоттаве кIаьнга дац.

Шерипов Асланбека шай из ма хIаьчча къовсам лоаттабаьб паччахь хана хиннача эпсарех, купецех, помещицех, моллаех лаьттача Нохчийчохьарга Атагийсен Советга духьала, хIаьта кердача Гойтинсен Совете из керте эттан революционни уйла йолаш баранца. ХIаьта цига а солле духовенстваца кхьаьчаччу тIехьаьгIа цунна духьала къовсам болабабаь А. Шерипова. «Нохчий гIулакхашка цейхаш молладеш кхачоа тIехьа латтарашша» цхьаькха тайпа гIулакх долладергдац аьнна ше дахьийтача гуччаьларча письмо тIеи нохчий ЦIена Экъаро 1918 шера 22 ноябре баьча сонан тIеи цо дIадийкад Гойтинсен Совета юкъера нах хувцалга, хIана аьлча «из керттера дьаьбе купецех, бIаьхийча яхаьх, моллаех латташ ву. Сонан тIа белгалдоаккхар: «Нохчийчохьа революцена карагIадьшараш бокъонца чакхдаккхар керттера духхьае сраш хилдаиза казакашгтен контрреволюционернаштен тIеIа латта шийлагIо моллашн лоарХI Гойтинсен ЦIена Экъаро. Пхиммакхьара Iаьдал Нохчийчохьара къаьстега нах вIашагIтохара даьнн новкъарле ешт хинна шейхашн моллашн дакъа боацаш хила дезаш».

Бусалба дина керте латтараш контрреволюционнин халкъа ду-хьалеп, цоай кхаьм делкъа а тийша болх бо-лаш а хилар къена нохчий бIаьчо хьаьхьекхаз ший дукхача статьашкеп къамаьлхьаеп. Цу гIулакха чIоагIа терхаьбе йолгIаш и оттаьрзий духовенстваи къаьстта а Узун-Хьажа, Гоцинский Нажмудин, Митаев Iаьла, кхыбарш санна болча цун виллий бокъонца йола кхы къаьллаш из кхьаьа «Дагестанан гурпалаш» яха статья.

Иштта майра, дог тешаеш, хIун, бокъонца бакъларш хьалха я турсаш хьовсам лоаттабаь А. Шерипова бусалба дына керте латтараште духьала. Боарам боацаш бокъачча доархIаме да ба-йа из къовсам, хIама яьлча духовенстера гIулакхаш, дынах юкъедараш ваьй деношка а цIенкашта духьала а, нохчийтех гIалгIаитех дIаоттаве кIаьнга дац. Боарам боацаш бокъачча доархIаме да ба-йа из къовсам, хIама яьлча духовенстера гIулакхаш, дынах юкъедараш ваьй деношка а цIенкашта духьала а, нохчийтех гIалгIаитех дIаоттаве кIаьнга дац.

КПСС Нохч-IIалгIай обкома Х племуно белгалдьаьккхар нохчийн гIалгIайн халкъай цIьадоаха дахка юкъе хуламаче Iалгайгин шарIатен гIулакхаш лелаш хилар а царна духьала лаьрхIа къовсам лоаттабаьна дарца ба хилар а. Цу доархIамега гIулакха докхза новкъостал дерзда А. Шерипова бусалба дына духьала лоаттабаь къовсам, цун хIаьлъабе статьяш кIаьнга дац.

Ю. АЙДАЕВ,
филологически Iилмай кандидат.

КУРСКИ ОБЛАСТЬ. Реактора болата оатхалан вIашагIйохка болабеснаб Курски атомин электростанцин хьалъераш. Уж вIашагIйохкарь сийлахь задани ени-йай «Центроэнергомонтаж» яхача трестера Беришвили Тенгиза монтажникий бригадана. Оатхадан вIашагIйохкача эстакаде цIин платформа тIа а оттаьр. ПIерг-яьккхийтй «Салте» а ца хуьлий, болхло хилва атомах!» дьаьд тIаяздаь дешан а долаш цIена транспарантаца ега хьовтавкъ тоон куьга металлически конструкцеп.

СУРТА тIА: сварка ешт группа мастер Ю. Дойченкон старшин В. Мэрношкини — Т. Беришвилис бригадан членаш.

О. Ежевой сурт. ТАСС фотохроника.

ПУСКОВОЙ ОБЪЕКТАШ ХЬАЛЪЕЧА

ХА КХЫ ТIЕХЬЪЯККХА ЙИШ ЯЦ.

Грозмера Малгобеке бодача нахька аьтта оатторкха Тийрка довкъашта юкъе чукхийтача хьалъе йолаьй ваI мехка метгел ерригача Европе а боккха-тIарех йолга Грозненски газ чакхйоаха завод. Гаьннара хьежача бригагу дукха ха йоаннан болх бе йоласнача заводга хьалхарча арIанна производственни корпусаш, парка лалла кура шоай бохьвашморхашкахьа урагIдахийта латта керда хьалъеча заводга шолгIагIча арIанна колоннаш. Заводга гаьна йоаннан хьажиннай пач бахача цIеной кварталаш. Кхетта ду поселкех боаллой городок хургьа. Цига хIаначе а йоллаш я боллоштта мел эпа культурно-бытови объекташ, баня, клиника гIиллош.

Из гIиллоп Iалашмате бокхха лоархIам болаш хилар хьехьоях болх бе йолаеннача заводга хьалхарча денош бахьана. Дийнахь ши чакхйоахь цига пхьа миллионни бIаь эзарш кубически метр газ. Цох хьежа йолга конденсат эзарш со-мий маьлха я. Цидаьхача оперирача болх-лоштта дIаденнад спецбарцашш, гIиллошкоI ханнаьха бадда хьежкхулланн цIакхулланн цIакхйаьь автобусаш я.

Завод хьалъеча го ййш я Божгарски, Итальянски, ФРГ поэзем краиш, тайп-тайпара сборудовани, итальянски специалисташ, болгарски гIиллошкоI. Цхьа дезал санна баргтаьна, оагIув оарIох теха, цхьа дог уйла болаш хьинаре хьалъеча бе эрсий, бобучо гараш, гIалгIай, украинаш, дог гестанаш, ермалой, хIирий, кхыча къамех бола вах.

Кхьаьста дика къа а хьегаш новкъостаташ хьехкам телаш ба эрсий электросварщика Чупов Владимир, храношкх Iегашен Павел, нохчо, комплексни бригада бригадир Абубакаров Султан, болгарашлотникаш Ларинов Слави, Пашо Колев, Иванов, Енко, Цоне Георги, Стамболов Пандил, кхы дукха бараш а.

Генподрядчикаша, иштта субподрядчикаша гIалоаргача шера хьалъеча яхх бетта чакхдаьд ерриг нт миллион тартта сома мэьха гIиллой-монтажни балхаш. Цудухьа iланзе а дерриге низш тIедараде деза ну гIулакха. Бе безар Iалимате духхьа болх бе. Цудухьа шин-кхаь сменаIга массафолгу участкаша болх белга вIашагIйохкаьнга деза. Цу гIулакха мел эпа хьалаш дечь да. Пусковой объект хьалъера пдан тIаяйца социалистически декхараш ши кхоачаш ца деш цхьаькха комлектив, гIиллошхо хила йиш яц. Цу гIулакха яхаьдара тIехьоаргам хьалъеча бе генподрядни суб-подрядни организацеп кулгалхой, партийн, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Б. КОСТОЕВ.

Уж декхараш толамца хьоачаш дарца генподрядни организаце вIашагIтехкай - специализированни бригалаш, иозйла дуьс яьнна юкъьсташ а шига йиш участка пол лектив. Массеех кварташ дIаоло-чача заводе пхьабарш керда хьалъеча корпусашта, установкашта ларт йолаш; вовнаш монтажни балхаш деш, школаIбарашн васо-сашта обязка ец бар. Монтажни балхаш биззача низаца дIаоладе мара ца дезаш хIинча а насосней корпусаш, газ цIен а ец йоккъа установкаш, сихдинна монтажни балхаш деш лаьт холодильни установкай блоке.

Уьх тIехьаьрча хана гIиллошхой монтажнекой болх ратинаго дIабахийтара мел эпа материалаш хиннаьха дьатIакхуьь. Болхлошта мел эпа хьалаш Iалашлъа. ГIиллошхошта бIайхен чамболаш хIинча доаттабаь мастер стеклоп-ш, бытовкаш мел эпачуьца дика кийчьаьй. Гуйрийна а Iанз замалаьь а болх бара дика кийчьаь и ерриге участаш. Керриге болхлошта дIаденнад спецбарцашш, гIиллошхой ханнаьха бадда хьежкхуланн цIакхуланн дика кийчьаь автобусаш я.

Завод хьалъеча го ййш я Божгарски, Итальянски, ФРГ поэземи краиш, тайп-тайпара сборудовани, итальянски специалисташ, болгарски гIиллошкоI. Цхьа дезал санна баргтаьна, оагIув оарIох теха, цхьа дог уйла болаш хьинаре хьалъеча бе эрсий, бобучо гараш, гIалгIай, украинаш, дог гестанаш, ермалой, хIирий, кхыча къамех бола вах.

Кхьаьста дика къа а хьегаш новкъостаташ хьехкам телаш ба эрсий электросварщика Чупов Владимир, храношкх Iегашен Павел, нохчо, комплексни бригала бригадир Абубакаров Султан, болгарашлотникаш Ларинов Слави, Пашо Колев, Иванов, Енко, Цоне Георги, Стамболов Пандил, кхы дукха бараш а.

Генподрядчикаша, иштта субподрядчикаша гIалоаргача шера хьалъеча яхх бетта чакхдаьд ерриг нт миллион тартта сома мэьха гIиллой-монтажни балхаш. Цудухьа iланзе а дерриге низш тIедараде деза ну гIулакха. Бе безар Iалимате духхьа болх бе. Цудухьа шин-кхаь сменаIга массафолгу участкаша болх белга вIашагIйохкаьнга деза. Цу гIулакха мел эпа хьалаш дечь да. Пусковой объект хьалъера пдан тIаяйца социалистически декхараш ши кхоачаш ца деш цхьаькха комлектив, гIиллошхо хила йиш яц. Цу гIулакха яхаьдара тIехьоаргам хьалъеча бе генподрядни суб-подрядни организацеп кулгалхой, партийн, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Б. КОСТОЕВ.

МЕХКА «ЦIАСТА ЦЕХ»

Джеэказган казахий меттел «цIаста ахка» яхилга да. Из чIоагIа ийса тилла цIи я. Джеэказганера цIаст дола мотт-ш шиш боарамга диллача дерригача дуьнен цIи хезача Чилера цIаста доаллача мотт-ш тIехьашка йоалаш яц. Цигача иттнера дIакхочаш цIаст тела горизонташ я. Уьхазарча руда 21 химически элемент йоалл. ЦIастал совгIа, цунна ийсалу ломпу, лаш, дотув, молибден, иштта кхыдола металлаш. Кхьаьста безача маьхе да ракетнин космически техника хьалъеча яшаш дола геттара хала лалаш доаш ренний кха металл.

Джеэказган 20-ча бIаьшерене хьайийлаш. Из йоаза дужка "ка я. Цхьайолча мотт-ашка лакле хьатIадьяна дола руда охха а охкаш цунах цIаста дакхха хоьш хинна хьалхе а. Цу цIастагIа яь хоза хIамаш Грече, Кипр, Кюче чIоагIа дIаййеш хиннай.

Цхьабакъда, Джеэказгана лаьлтан ченан саго бокъбонца техкаш советски хана, хьалхарча, пятиеткай шерашка мара. Граждански тIом йистебаьннача халкъ-хана Джеэказгане бог болча металлурге боккхачIа йола бедала база хьалъера хIама кходанзар Советски правительстваз.

— «...Мел дукха вай цIаста доаккхе а из цIаккха а дукха хургдац», — цIи хезаш ГОЭЛРО плана IIарца ну мутIарца белгалйир, ала метаргда, Джеэказгана кхоане.

Эттара хьалха цIаста доллалдир 1928 шера Карсакъай яхача поселке цIаста доалладеча заводе. ПIадоагIачу шера цIаста руда Урала предприятеншка дIадахьийтар. Цхьабакъда, межа руда дукхагIа дакххар бахьан долаш Джеэказганера горно - металлургически комбината дерриге цIаста доалладе цIаккхазган горно - металлургически комбината дерриге цIаста доалладе цIаштехьдаллар: кхоачамболаш хиI данар. Джеэказгана гонаьлъа цхьаькха тайпара дIкхха хиI данар.

ТIаккха специалисташ Казахстана малгбоаленаьлъа тIекха бохьар. Балхаш яхача озера юкъе геологашта дукха цIаста руда коардир — Коунрадски яха мотт-тир.

1934 шера КПСС XVII съездо белгалдьаьккхар Казахстане ПрибалхашкIи цIаста доаладу комбинат пхьабарш. Кхоачаш керкам тIабахийта безнира. Дин ушу дальча Балхашера предприятеш продукци арахеча йоалеларг.

Цу хана денз Джеэказганахьи Балхашкъи цIелвьь ши вопа хул. Царна юкъе экономически фуззам тоссбау. Мехка эттара дукхагIа Iаьржен рафинированни цIаста арахеца деза Балхашки комбината Коунрадски руда тоьлар. Цунца новкъостаташ кера Джеэказган, цIаста доаладеш дола "предприятеш бедалца Iалашъо по.

Сийлахь — бокъкача Дальен тIем тIа котало бокъкхача докхза дакъа лаьлар Джеэказганен Балхашен бос болча горно-металлургически промышленносто. Цигача предприятеша мехка оборонни промышленносто эпаш долца дика цIаста, молибден, вольфрам, кхыдола металлаш доаттабора.

Укх тIехьаьрча итташ шерашка Джеэказганехьи Балхашкъи горно-металлургически комбинаташа арахецаш йола продукци шозза дукхагIа хиннай. Предприятешка керда технологически оборудования, оттаьй, керда рудникаш, цехаш, фабрикаш хьалъейй. Цу Iалашмате бокъкхача шин комбината продукци вай мехка а дозал дехьарча мехкашка а чIоагIа хоаттаан а дIаййеш а я. Масела, Балхаша цIаста 1200 мотт-ниц дIаухийт. Лондонски биржен, цул тIехьагIа Монреале хиннача Дерригунен выставкен Баллхаппера катодни цIаста дуьнен халкъашта юкъара дикала этапон лаьрхIа да. Джеэказгане кастта хьалъерыя массеех керда шакта. Царех хIараю моцностага диллача хIанзе бокъкхача горнодобывающи предприятена ийса хургьа.

Джеэказгана юхе геологаша лаьттан кIалхара дукха хиI данар бахьан долаш, бIаьстан хиш гулдеш бола искусственни Iам бар бахьан долаш вIашгIехьдаллар Джеэказгане цIаста доладеш йола комбинат хьалъе.

Цун хьалхара арIа — электроплазми цех — иIслаIеча питилетка хьалхара цIеран болх бе йолаш, лар 1973 шера февраль бетта болх бе йоллелар Iаьржа цIаста доладеш йола мехка бокъкхагIа йола рудноторемически электропийк. Из агрегат болх бе йоллаларна Джеэказгански горно - металлургически комбината дерриге балхаш це ду — руда даккхаргара денз кийча продукци арахецара кхачалца. 1975 шер тIаттIаьхьа-ьхьа хьалъеча яргьа сернокислотни комплекс, цул совгIа, болх бе йоллалургьа нагахьа мара из майслуш дола металлаш хоржаш йоаш цех.

Иштта я Джеэказгана перспективаш. Сибирски хи тIара Иртыша тIара хьадоагIаш дола канал да дьальча дIаха дегIайоагIарьяш из. 450 километр цIаьха дола искусственни хи бетонни бух биллаб. Канал 1000 километр дIаьла хургда. Цу чу гIолла Джеэказгане Iара секунд 70 кубометр ирIашш хьалъеча. Кхоачаш керкам тIабахийта безнира. Дин ушу дальча Балхашера предприятеш продукци арахеча йоалеларг.

Цу хана денз Джеэказганахьи Балхашкъи цIелвьь ши вопа хул. Царна юкъе экономически фуззам тоссбау. Мехка эттара дукхагIа Iаьржен рафинированни цIаста арахеца деза Балхашки комбината Коунрадски руда тоьлар. Цунца новкъостаташ кера Джеэказган, цIаста доаладеш дола "предприятеш бедалца Iалашъо по.

Сийлахь — бокъкача Дальен тIем тIа котало бокъкхача докхза дакъа лаьлар Джеэказганехьи Балхашен бос болча горно-металлургически промышленносто. Цигача предприятеша мехка оборонни промышленносто эпаш долца дика цIаста, молибден, вольфрам, кхыдола металлаш доаттабора.

Укх тIехьаьрча итташ шерашка Джеэказганехьи Балхашкъи горно-металлургически комбинаташа арахецаш йола продукци шозза дукхагIа хиннай. Предприятешка керда технологически оборудования, оттаьй, керда рудникаш, цехаш, фабрикаш хьалъейй. Цу Iалашмате бокъкхача шин комбината продукци вай мехка а дозал дехьарча мехкашка а чIоагIа хоаттаан а дIаййеш а я. Масела, Балхаша цIаста 1200 мотт-ниц дIаухийт. Лондонски биржен, цул тIехьагIа Монреале хиннача Дерригунен выставкен Баллхаппера катодни цIаста дуьнен халкъашта юкъара дикала этапон лаьрхIа да. Джеэказгане кастта хьалъерыя массеех керда шакта. Царех хIараю моцностага диллача хIанзе бокъкхача горнодобывающи предприятена ийса хургьа.

Джеэказгана юхе геологаша лаьттан кIалхара дукха хиI данар бахьан долаш, бIаьстан хиш гулдеш бола искусственни Iам бар бахьан долаш вIашгIехьдаллар Джеэказгане цIаста доладеш йола комбинат хьалъе.

Цун хьалхара арIа — электроплазми цех — иIслаIеча питилетка хьалхара цIеран болх бе йолаш, лар 1973 шера февраль бетта болх бе йоллелар Iаьржа цIаста доладеш йола мехка бокъкхагIа йола рудноторемически электропийк. Из агрегат болх бе йоллаларна Джеэказгански горно - металлургически комбината дерриге балхаш це ду — руда даккхаргара денз кийча продукци арахецара кхачалца. 1975 шер тIаттIаьхьа-ьхьа хьалъеча яргьа сернокислотни комплекс, цул совгIа, болх бе йоллалургьа нагахьа мара из майслуш дола металлаш хоржаш йоаш цех.

Иштта я Джеэказгана перспективаш. Сибирски хи тIара Иртыша тIара хьадоагIаш дола канал да дьальча дIаха дегIайоагIарьяш из. 450 километр цIаьха дола искусственни хи бетонни бух биллаб. Канал 1000 километр дIаьла хургда. Цу чу гIолла Джеэказгане Iара секунд 70 кубометр ирIашш хьалъеча. Кхоачаш керкам тIабахийта безнира. Дин ушу дальча Балхашера предприятеш продукци арахеча йоалеларг.

Цу хана денз Джеэказганахьи Балхашкъи цIелвьь ши вопа хул. Царна юкъе экономически фуззам тоссбау. Мехка эттара дукхагIа Iаьржен рафинированни цIаста арахеца деза Балхашки комбината Коунрадски руда тоьлар. Цунца новкъостаташ кера Джеэказган, цIаста доладеш й

ДИКАГІА ПАЙДА ЭЦА ХИЙ ДЕХКАЧА ЛЬАТТАЕХ

Республика колхозашкен совхозашкен хий деккача льаттаех пайда эцара а цу тІа кхоеча юртбохама культуроаЙ хъувкъам лакхбара ю дезачунга хьажай Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет шиЙ агрІанарча заседание.

Министрий Совет Советски белгалду льатта леладара культура лакхъяра республика колхозашкен совхозашкен, иштта кхийолча пачхахьлахен юртбохама предприятешен хий деккача льаттаех дикагІа пайда эцаи шерра ю тІа кхоеча юртбохама культуроаЙ хъувкъам лакхбах хиларан.

Иштта, масала, уьш шера Наурски района «Шеча байракха» колхоз хий деккача льатта тІера юкъера хІара гектара тІера 35,7 центнер оцаи гурахь дийна кІа чуйІаьг, хІалта Сунженски район «Победа» колхоз — 35,2 центнер кІа, 43,1 центнер — мукх, дІахо, iy шера «Путь коммунизму» ялача колхоз «Ленинградский» 36,5 центнер эцаи чуйІаьг гурахь бийна мукх, хІалта ХХ партсъезда колхоз — 40 центнер. Лакхбаь хий деккача льатта тІа кхоеча культуроаЙ хъувкъам Шелковской района «Коминтерн», Наурски района Ленина цІерагІча, Малгобекски района «Калинин» ялача, иштта дукхаха кхача боахамаша.

Цхьабакъда, Министрий Совето белгалдеча тайпара, республикан цхьаЙолча совхозийн, колхозийн кулгалхошна, уьш шера тІекхагІа йийна хъажкІаш дика хиннадолаш а, хий деккача льатташ тІа ялат хъувкъадора планаш тІаийца хинна социалистически дехаранш кхочушдаран Іалашонаш лаш. Иуш балхаех керттерарех пал ю тех шера 13 марта «Нохч-ГІалгІай АССР колхозашкен совхозашкен льатташа мелиорацин яра балхам дІахо йодача хана духІІІа дарахь хий деккача льаттаех хиларе хиларе хиларе тІа. Иштта, масала, уьш шера Наурски района «Шеча байракха» колхоз хий деккача льатта тІера юкъера хІара гектара тІера 35,7 центнер оцаи гурахь дийна кІа чуйІаьг, хІалта Сунженски район «Победа» колхоз — 35,2 центнер кІа, 43,1 центнер — мукх, дІахо, iy шера «Путь коммунизму» ялача колхоз «Ленинградский» 36,5 центнер эцаи чуйІаьг гурахь бийна мукх, хІалта ХХ партсъезда колхоз — 40 центнер. Лакхбаь хий деккача льатташ тІа кхоеча культуроаЙ хъувкъам Шелковской района «Коминтерн», Наурски района Ленина цІерагІча, Малгобекски района «Калинин» ялача, иштта дукхаха кхача боахамаша.

Цхьабакъда, Министрий Совето белгалдеча тайпара, республикан цхьаЙолча совхозийн, колхозийн кулгалхошна, уьш шера

Іалама хьалаш дика хиннадолаш а, хий деккача льаттаех тІа ялат хъувкъадора планаш тІаийца хинна социалистически дехаранш кхочушдаран Іалашонаш лаш. Иуш балхаех керттерарех пал ю тех шера 13 марта «Нохч-ГІалгІай АССР колхозашкен совхозашкен льатташа мелиорацин яра балхам дІахо йодача хана духІІІа дарахь хий деккача льаттаех хиларе хиларе хиларе тІа. Иштта, масала, уьш шера «Путь коммунизму» ялача колхоз «Ленинградский» 36,5 центнер эцаи чуйІаьг гурахь бийна мукх, хІалта ХХ партсъезда колхозе — 40 центнер. Лакхбаь хий деккача льаттаех тІа кхоеча культуроаЙ хъувкъам Шелковской района «Коминтерн», Наурски района Ленина цІерагІча, Малгобекски района «Калинин» ялача, иштта дукхаха кхача боахамаша.

Цхьабакъда, Министрий Совето белгалдеча тайпара, республикан цхьаЙолча совхозийн, колхозийн кулгалхошна, уьш шера

боарам тІа я пачхахьлахен дисциплина, из бахьан долаш дукхаха хьоьхаЙ кхочушдаш ца планаш тІаийца хинна социалистически дехаранш кхочушдаран Іалашонаш лаш. Иуш балхаех керттерарех пал ю тех шера 13 марта «Нохч-ГІалгІай АССР колхозашкен совхозашкен льатташа мелиорацин яра балхам дІахо йодача хана духІІІа дарахь хий деккача льаттаех хиларе хиларе хиларе тІа. Иштта, масала, уьш шера «Путь коммунизму» ялача колхоз «Ленинградский» 36,5 центнер эцаи чуйІаьг гурахь бийна мукх, хІалта ХХ партсъезда колхозе — 40 центнер. Лакхбаь хий деккача льаттаех тІа кхоеча культуроаЙ хъувкъам Шелковской района «Коминтерн», Наурски района Ленина цІерагІча, Малгобекски района «Калинин» ялача, иштта дукхаха кхача боахамаша.

Цхьабакъда, Министрий Совето белгалдеча тайпара, республикан цхьаЙолча совхозийн, колхозийн кулгалхошна, уьш шера

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Иштта хьалаш дика хиннадолаш а, хий деккача льаттаех тІа ялат хъувкъадора планаш тІаийца хинна социалистически дехаранш кхочушдаран Іалашонаш лаш. Иуш балхаех керттерарех пал ю тех шера 13 марта «Нохч-ГІалгІай АССР колхозашкен совхозашкен льатташа мелиорацин яра балхам дІахо йодача хана духІІІа дарахь хий деккача льаттаех хиларе хиларе хиларе тІа. Иштта, масала, уьш шера «Путь коммунизму» ялача колхоз «Ленинградский» 36,5 центнер эцаи чуйІаьг гурахь бийна мукх, хІалта ХХ партсъезда колхозе — 40 центнер. Лакхбаь хий деккача льаттаех тІа кхоеча культуроаЙ хъувкъам Шелковской района «Коминтерн», Наурски района Ленина цІерагІча, Малгобекски района «Калинин» ялача, иштта дукхаха кхача боахамаша.

Цхьабакъда, Министрий Совето белгалдеча тайпара, республикан цхьаЙолча совхозийн, колхозийн кулгалхошна, уьш шера

формально лелаеш моторгІаш а йийсаЙ.

Уж дорогга кхочамбозапаш хІана нийсденнад аьлча, уж нийсденнад министерстваЙн кхича юртбохама ведомствойн кулгалхоша, горрайнсполкомана хий деккача льаттаех эсала пайза эцаи нийсьеннача производственна объемага диллача ше хьажнача ухх 24 шера дукхе тІарча агрегара чІогІаргІа дергІаденча. итт мехка кхьежай республика. Фу бахьан долаш да исторе чухь агрегара хьалхара германски болхлоЙн ахархоЙн пайхамкхаллехе селлера чІогІа дергІаяр?

ИШТТА ЭШАЬЬЙ ХАЛОНАШ

Гитлеровски фашизмо хьобабаша гІемах Іаллымте доккха зе дыльнад немецкин халкъа — цо дальахха материальни зе 200 миллиард марка да. Хьалта Германе малхбузьеьларча дайкъа хинна шозза доккха да из — тІемах хуръукхаза къасташ ма-дарий.

Немецки халкъа паччахьалкхен духхьала къанара гІиргсан деччача гувнаш тІа хьалде дийзар керда дараш. Масала, берлински Карл-Маркс-далей къаман гІирс ба яьнна хьакхайкйор. Из магистраль дехача гІирсий гувнаштца юкъера хьа а йоахап цхьаъна кирпишк юллаш хьайлор берлинцой кулгаша. Тахан шера чуяна улица тІа гІолла дІаводаш, кхиметтера бІаргаша бІаргалайча а тешаш къаьнарча гІишлой материалех цу тайпара кварталаш хьалгІе яннад хиларах.

Пицъе йинн йолаш ши ГДР хьаххинчча хьалхарча деношкье а дена монополистически капитало пунца оттаяь хиннача экономически кризисо тІакхоачаяь халонаш а. Шиъ доалъаьа кхоачам болдаш бедаяь ресурсаш йоагІаш хиннача ГДР-а хьалхашка пІенкашта проблемаш эттар. ЦхьабакъдакъонА республика цхьаь яьлар. Советски Союзо шиъна болча аьтто духхьа доацаш хиларах ярг мел йоаца технически Іилманаи документаш елар пуьнна, иштта хьалхарча пятилетка эгІара хьалхарча дийнахь, керла 1951 шу долларуча дийнахь Айзенхюттенштадте лард еллар «Ост» яхача металлургически комбината. Цуьи эгІара хьалхара бить комна 1952 шу чакхдоллаш хьалъэь яьлар. Социалистически меххий доттагІаьа символ а хинна дІаэттар комбинат: СССР-о ешаца руда дахьийтар пуьнна, ГІНР-ас — кокс ерсаш кІор. ЭгІара хьалхарча металлургически гиганта тІехьа хьакхуп оцІлагІбер — «Вест», цуьи тІехьагІа мехкага цоргІта болча тайшача кІорах даймехка промышленни способагІа эгІара хьалха кокс хьабаь Лауххаммерера консохимически комбинат.

Экономически шиъ лоІаме пачхьалкхе а йолаш хІара шера дукхагІа чІогІаларча ГДР. Вашш Экономически новкъостаи дара Совету чІех а хинна дІаэтта республика социалистически содружества дергІараа мехкашка хинначча Іалама ресурсашкен индустриальни потенциалгІеи догдоха йиш болаш яр хІинц. Польшера кхеран кІорах етта эшелонаш ухар, Чехословаке кокс лоаттабора, ГДР-а мел ши аьЙка руда, кой, сийрла бесаш дола металлаш телІа шийна дІатталаьар Советски Союзо. Цу новкъостъяьо кхоа хьалъэьаттадора халкъа боахама хІаъяча доаккъош. Климатехан дагадохІитара а кхоачам бе, «Дружба» яхача мехкадатта провода чу гІолла ГДР-е денача 50 миллион тонн советски совестски мехкашта дара тІа керла промышленни центр — Швеат, мехкаьттахой рогд хьахинна хилар.

ГДР-аи СССР-ан юкъе цхьана Іилма-техницески гІулакхаш делада дара хьакъехьа соглашени яьчуа тІехьагІа денз — 1951 шера 27 сентябрь — ваЙ мехко мех боацаш немецки доттагІашта дІаеданаЙ Іилма - технически документане 5 эзар соагІа комплект. Цу тайпара шоашта болча аьттон духхьа доацаш ихьана лелаеш дола, капиталистически дуьнена доаьзаш доаца гІулакхаш вежарашка халонаш юкъера гІулакхий мехкашта юкъера гІулакхий норма я хинна дІаэттад.

1971 шера тІаийцача социалистически экономически интеграце комплексни программо дикка цирлый цхьана гІулакхаш лелада-торо, уж дергІадоладара керда этап дІайолийй. Вежарашка дола межкашт перспективни халкъа боакама планаштга координацин е доладеннад межкех-доакъонхоех хІаране кхаман хьаштаан санна, иштта ергІарача содружества хьаштаан а терхалдень.

ДегІзена социалистически общество хьалъэра наькъа тІа кхиа социалистически мехкашца вежарашка новкъостаЙ а деи ГДР-о экономически Іилма-техницески прогресс доаццаь, ши шера ваши нийсьяра белгалъяькха мегарбоаштаи я: нагахьа санна республика хьахинчча хьалъэра шера ергІарача капиталоложений объем 22 миллиарда марка хиннаяь, 1972 шера хІъяь архибицача продукце объемагІа 200 миллиард марка гаргІа хинчаЙ из.

Дуьнен рынке лоарХІаш йолаш торговни партнер а хинна дІаэттад ГДР; 50 соагІа мехкаца ДІахьхача хинна яьча соглашенеегІа, планови ларда тІа лелаю тоторговля.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕ ШЕРРА БАКЪЪЯЬ ТІАЭЦАР

Эгтара хьалха Германски Демократически Республикина дипломатически гІулакхаш дІалоладаор СССР я. Из хьаххайкъаьчча бархІлагІча дийнахь дар из. Цу тІехьха ГДР бакъъяь тІаийцар Болгаре, Польше, Чехословаке, Венгре, Румыне, кхыча социалистически паччахьалкхенашца. «Шийлачу тІема» идеологически дарах Малайзен мехкашца ГДР «Теркал ца е» гІерташ духхьа ха яьккхаяьа а, бакъдар ше бакъ долучча дус : тахан республика бакъъяь тІаийца 80 соагІа. Мохк ба, цу дакъъе дукхха капиталистически мехкаш а. 1973 шера 18 сентябре ООН-е дІачуйлаш ГДР.

Хіара шера лаххлу дунен халкъашта юкъера ГДР-а авторитет ваЙ хинера лоарХІаметІа йола проблемаш къстареа хана цо лоаца дакъен. Эгтара хьалхарча паччахьалкхенашца куьг вазир ГДР-о яьергІа из доаржалайтарах долчча Договора. ГДР вежарий кулгаш латт кхьа сфере яьергІа герза деш дола тохкамаш дерхара тьяькъьяьра Договора кІаь, фордийн океанийн бухаш тІеи пар ченачкхен яьергІа герз а долча хІъма хІалакдеча герза кхьядола тайнан к ІІаьуттаьлата дерзаш доаца Договора кІаь, ГДР хилар Балтийски форда тохкамаш дара оттаяьча дунеи халкъашта юкъера программа автора цаІ.

Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача оргІанаш паччахьалкхенаша а санна, ГДР-о хьега кха дунен халкъашта юкъера кхоккам кІаьдбара, европейски континенте а дергІача дунен тІа а тІоагІа машар оттабара тІадерзаш. Из Социалистически содружества мехкаша лоарзагІа ца боаккъаь дергзагІа чаххбоахан бола машар безз кинх — ГДР авторитет ДІахо ваккхагІчаркъаьз бола тешам.

Дунен халкъашта юкъе шерра бакъъяь тІаэнар — из а нийтта Германски Демократически Республика халкъо дегІаена социалистически общество хьалъэра наькъа тІа кхиа а дозгІаш хьаннча кхиа. Уж толамаш, дака ваштехьхьаьнниаД духхьал, СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара Эрих Хонекгера белгаз малакхара, мехкара дергІача Іьадал къъьеагахоЙ бе доаллаш хилар бахьан долаш.

В. ГОРОДНОВ, И. ХУТОРНЫЙ, АПН соб. корр.

Берлин.

7 октябрь—ГДР къаман цІей

БІУБЕННА ГІА БОАХАШ

Йоккхагга диллача дуьнен тІа тъьстлагІа моттиг дІалоац Германски Демократически Республико. Цига баха наь 17 миллион сагал мІеззира дукхагІа ба. Цхьабакъда промышленни производстван объемага диллача ше хьажнача ухх 24 шера дукхе тІарча агрегара чІогІаргІа дергІаденча. итт мехка къъьеагай республика. Фу бахьан долаш да исторе чухь агрегара хьалхара германски болхлоЙн ахархоЙн пайхамкхаллехе селлера чІогІа дергІаяр?

ИШТТА ЭШАЬЬЙ ХАЛОНАШ

Гитлеровски фашизмо хьобабаша гІемах Іаллымте доккха зе дыльнад немецкин халкъа — цо дальахха материальни зе 200 миллиард марка да. Хьалта Германе малхбузьеьларча дайкъа хинначча шозза доккха да из — тІемах хуръукхаза къасташ ма-дарий.

Немецки халкъа паччахьалкхен духхьала къанара гІиргсан деччача гувнаш тІа хьалде дийзар керда дараш. Масала, берлински Карл-Маркс-далей къаман гІирс ба яьнна хьакхайкйор. Из магистраль дехача гІирсий гувнаштца юкъера хьа а йоахап цхьаъна кирпишк юллаш хьайлор берлинцой кулгаша. Тахан шера чуяна улица тІа гІолла дІаводаш, кхиметтера бІаргаша бІаргалайча а тешаш къаьнарча гІишлой материалех цу тайпара кварталаш хьалгІе яннад хиларах.

Пицъе йинн йолаш ши ГДР хьаххинчча хьалхарча деношкье а дена монополистически капитало пунца оттаяь хиннача экономически кризисо тІакхоачаяь халонаш а. Шиъ доалъаьа кхоачам болдаш бедаяь ресурсаш йоагІаш хиннача ГДР-а хьалхашка пІенкашта проблемаш эттар. ЦхьабакъдакъонА республика цхьаь яьлар. Советски Союзо шиъна болча аьттон духхьа доацаш хиларах ярг мел йоаца технически Іилманаи документаш елар пуьнна, иштта хьалхарча пятилетка эгІара хьалхарча дийнахь, керла 1951 шу долларуча дийнахь Айзенхюттенштадте лард еллар «Ост» яхача металлургически комбината. Цуьи эгІара хьалхара бить комна 1952 шу чакхдоллаш хьалъэь яьлар. Социалистически меххий доттагІаьа символ а хинна дІаэттар комбинат: СССР-о ешаца руда дахьийтар пуьнна, ГІНР-ас — кокс ерсаш кІор. Эгтара хьалхарча металлургически гиганта тІехьа хьакхуп оцІлагІбер — «Вест», цуьи тІехьагІа мехкага цоргІта болча тайшача кІорах даймехка промышленни способагІа эгтара хьалха кокс хьабаь Лауххаммерера консохимически комбинат.

Экономически шиъ лоІаме паччахьалкхе а йолаш хІара шера дукхагІа чІогІаларча ГДР. Вашш Экономически новкъостаи дара Совету чІех а хинна дІаэтта республика социалистически содружества дергІараа мехкашка хинначча Іалама ресурсашкен индустриальни потенциалгІеи догдоха йиш болаш яр хІинц. Польшера кхеран кІорах етта эшелонаш ухар, Чехословаке кокс лоаттабора, ГДР-а мел ши аьЙка руда, кой, сийрла бесаш дола металлаш телІа шийна дІатталаьар Советски Союзо. Цу новкъостъяьо кхоа хьалъэьаттадора халкъа боахама хІаъяча доаккъош. Климатехан дагадохІитара а кхоачам бе, «Дружба» яхача мехкадатта провода чу гІолла ГДР-е денача 50 миллион тонн советски совестски мехкашта дара тІа керла промышленни центр — Швеат, мехкаьттахой рогд хьахинча хилар.

ГДР-аи СССР-ан юкъе цхьана Іилма-техницески гІулакхаш делада дара хьакъехьа соглашени яьчуа тІехьагІа денз — 1951 шера 27 сентябрь — ваЙ мехко мех боацаш немецки доттагІашта дІаеданаЙ Іилма - технически документане 5 эзар соагІа комплект. Цу тайпара шоашта болча аьттон духхьа доацаш ихьана лелаеш дола, капиталистически дуьнена доаьзаш доаца гІулакхаш вежарашка халонаш юкъера гІулакхий норма я хинна дІаэттад.

1971 шера тІаийцача социалистически экономически интеграце комплексни программо дикка цирлый цхьана гІулакхаш лелада-торо, уж дергІадоладара керда этап дІайолийй. Вежарашка дола межкашт перспективни халкъа боакама планаштга координацин е доладеннад межкех-доакъонхоех хІаране кхаман хьаштаан санна, иштта ергІарача содружества терхалдень.

ДегІзена социалистически общество хьалъэра наькъа тІа кхиа социалистически мехкашца вежарашка новкъостаЙ а деи ГДР-о экономически Іилма-техницески прогресс доаццаь, ши шера ваши нийсьяра белгалъяькха мегарбоаштаи я: нагахьа санна республика хьахинчча хьалъэра шера ергІарача капиталоложений объем 22 миллиарда марка хиннаяь, 1972 шера хІъяь архибицача продукце объемагІа 200 миллиард марка гаргІа хинчаЙ из.

Дуьнен рынке лоарХІаш йолаш торговни партнер а хинна дІаэттад ГДР; 50 соагІа мехкаца ДІахьхача хинна яьча соглашенеегІа, планови ларда тІа лелаю тоторговля.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕ ШЕРРА БАКЪЪЯЬ ТІАЭЦАР

Эгтара хьалха Германски Демократически Республикина дипломатически гІулакхаш дІалоладаор СССР я. Из хьаххайкъаьчча бархІлагІча дийнахь дар из. Цу тІехьха ГДР бакъъяь тІаийца Болгаре, Польше, Чехословаке, Венгре, Румыне, кхыча социалистически паччахьалкхенашца. «Шийлачу тІема» идеологически дарах Малайзен мехкашца ГДР «Теркал ца е» гІерташ духхьа ха яьккхаяьа а, бакъдар ше бакъ долучча дус : тахан республика бакъъяь тІаийца 80 соагІа. Мохк ба, цу дакъъе дукхха капиталистически мехкаш а. 1973 шера 18 сентябре ООН-е дІачуйлаш ГДР.

Хіара шера лаххлу дунен халкъашта юкъера ГДР-а авторитет ваЙ хинера лоарХІаметІа йола проблемаш къстареа хана цо лоаца дакъен. Эгтара хьалхарча паччахьалкхенашца куьг вазир ГДР-о яьергІа из доаржалайтарах долчча Договора. ГДР вежарий кулгаш латт кхьа сфере яьергІа герза деш дола тохкамаш дерхара тьяькъьяьра Договора кІаь, фордийн океанийн бухаш тІеи пар ченачкхен яьергІа герз а долча хІъма хІалакдеча герза кхьядола тайнан к ІІаьуттаьлата дерзаш доаца Договора кІаь, ГДР хилар Балтийски форда тохкамаш дара оттаяьча дунеи халкъашта юкъера программа автора цаІ.

Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача оргІанаш паччахьалкхенаша а санна, ГДР-о хьега кха дунен халкъашта юкъера кхоккам кІаьдбара, европейски континенте а дергІача дунен тІа а тІоагІа машар оттабара тІадерзаш. Из Социалистически содружества мехкаша лоарзагІа ца боаккъаь дергзагІа чаххбоахан бола машар безз кинх — ГДР авторитет ДІахо ваккхагІчаркъаьз бола тешам.

Дунен халкъашта юкъе шерра бакъъяь тІаэнар — из а нийтта Германски Демократически Республика халкъо дегІаена социалистически общество хьалъэра наькъа тІа кхиа а дозгІаш хьаннча кхиа. Уж толамаш, дака ваштехьхьаьнниаД духхьал, СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара Эрих Хонекгера белгаз малакхара, мехкара дергІача Іьадал къъьеагахоЙ бе доаллаш хилар бахьан долаш.

В. ГОРОДНОВ, И. ХУТОРНЫЙ, АПН соб. корр.

Берлин.

Специалиста хьехамаш

ХАННАХЬА ЙОАКХО Е ЯЛАТАШ ДІАДЕРА

Гурахь ялаташ дІадув кхаш тІехь тІехьагІа дукхагІа ухл республика дукхаха колхозашкен совхозашкен. 1961 шера денз гурахь дІадув кІа цалаьзен оказаен дукхагІа хинна. Цхьабакъда, цхьаболча районашка гурахь дІадувш ялаташ боагІаш бола дозарІхам бан, уж дукхагІа дІадера торонех биззз пайда эмал. Масала, Наурски районе дергІача ялаташ яхача кІезнагІа доацаш дІаде дезар гурахь дув ялаташ. Бакъда, цига 30 процент мара дІаденч уж.

Цхьадолча боахамашка гурахь кІа дІадувш дола кхаш дукхагІа кулгаш муьхІабувш дола кхаш кІезнг а денз. 1963 шера денз из хьайбашта ваш дозарІхаЙ бульгура дІайийна кхаш дкхаш тергІа кІезндаьа. Иштта кІезнга дІабувш муьхІ. Наурски, Урус-Мартановски, Сунженски, Шалински, Гудермески районий колхозашка, совхозашка.

Кіна дикагІа хьийка чубахьш бола муьхІ дІабувш а кІезнгагор хьайбай дозарХІаш баса чІогІаІбера а ялат дукхагІа дакхкхара а зе ду. Уж шера Наурски района ергІарача колхозашка гурахь дІайийна кхаш тІера 6 центнер дукхагІа бьянаб муьхІ, хІалта гектара тІера 22 центнер а ваьнаЙ. Малгобекски района «Кавказ» яхача колхозе гурахь дІайийна кіна 5 центнер совгІа а хІара гектара тІера тхьаь ялхи ахи центнер а йоалаш муьхІ бьянаб. Лоапла альча, муьхІ дукхагІа дІаберо ялат чудахьлига дегІа а доаллалергда доакъарий база чІогІаІъера гІо а дергда.

Ялат хъувкъадара бокхка лоарХІам болаш да льатташ тІа хуцьхунцан культурашца дІаер. Цудухла хІинззе а кхоастаде деза мелиагІча культура тІехьа малагІа культура дІае еза.

1975 шу чакхдоаллаш республика дергІарача боахамашка хуцьхунцан ялташ дІадувларга тІашітехьдакъкха хила дезз.

Ялат дувбабаша гІулакха терхам тІабохийтача хана бокхка лоарХІам болаш да дика хьувкъаш дола «Безостая-1», «Кавказ», «Аврора», «Мироновская», «Юбилейная» яхаш ешаца байтара сонгІа шин кІезнгагІа. Иштта кІезнга дІабувш муьхІ. Наурски, Урус-Мартановски, Сунженски, Шалински, Гудермески районий колхозашка, совхозашка.

Кіна дикагІа хьийка чубахьш бола муьхІ дІабувш а кІезнгагор хьайбай дозарІхаЙ баса

КХОАНА—ХЬЕХАРХОЧУН ДИ

КЕРДА САГ ХЬАЛКХЕВЕ

Вай декхар — коммунизма уйланза керда саг хьалкхевар. Бераш — цхьа кхоаре хьалхехьа тийна а тийна хьалха хьехархочоа тIадналлад мехкех. Цун сийлахь кхаьхьарг дерригача халкъа дукхахбаьшин лер тIара лоарIаца шин ба. Хьехархочун балха хадлацца йоахтон тIехьажорг ю коммунистически партин Советски правительстван. Иштта ши терко ешш да общеобразовательни школа хьехархочун балха хьалха дIахо тоадра де дезаргIй хьехьархьара» а КПСС ЦК-ан «ССР Министрий Советски союзанна».

Тоаргех правительствах ду соцманца Iалламате дукха хьалда дехкарашш оттадьа вай мехкарча хьехархочоте, халкъа образованге организацеш, еррига хенстен сценшесвенноста хьалхажка. Хьалъа уж толаме кхочушдаро йиш хулийтаргIа школай болх керда, кхы а лаьхьаIча ларгIа тIа болжкхаш айбе.

Хало хьехархочунгара дIадех керда саг хьалкхевелга, цунна кхетам лулга, бергигача дешархошта Iалмай ларех балха чIогIа спанеш лулга, уж деша Iомабелга, коммунизмана тIехьара кьокъахой хила уж Iомабелга.

Кхиорхошта кхетам балара проблемаш эгIара безаткхиъметен чоалхачеча проблемех я. «Вай декхар да, — белгалдаьккхад Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде, — вай политически опыт, экономикен культурен дегIаккхувлара проблемаш кьестазара опыт керда ча доахлаалца лIателар, нагIирхоита иделин кхетам балара чуделадар, шолг ялай пулаьх сийлахь-воккхача Ленинна пулаьх дахьа доагIIача тайпара пар дIа-во кхаьхьара доала хIама дар. Из Iан шийла чуловлаш дола декъар дав.

Вай мел деча хIамаех эгIара керттерлар да кхеберашта коммунистически кхетам балар, коммунизм хьалъергIола виззаш саг хьалкхевар. Школьин валара ешарга участкаш, еррига сферан коммунистически кхетам балара дукхагIа ювзаенна ма хул, бераношш, школ болжкхаш дезнага шаьрз кхетаеп хуле, нагахьа санна школай кургалдохеш хьехархой еррига коллективо тIапертта, хьалхажка латта декхар кхочушдаро тIаберзабаза, денна дешара процесса дешараита ева ерригача хьехама влияне эффективность мамогта лахлюй, тIэкхаьхка дуна хулъ йиззаш йола школа. Цу тайпарча школа педагогически коллектив даим керддадараш лоархаш я. тIакхха берриге образовательни кIентий болх пахарна бувзара дIаьгIа йола способлош средствашш цунна кора а йоагIа.

Общество дегIаваца законаш дешархоша кхетадергдола хIама де, советски халкъа революционни хьехьаренарг традиционни гIулаьхьашшен парна кхетам бала, советски патриотизма уйла парга дег чу боссае, социалистически Дахье лоргаш лоархьа хургбола, лаш уж хьалкхеве тIерт хьехархой.

Хьехархоша дешархошта дадовзийт социалистически интернационализма уйла дег чу ессача деррингача халкъий вежарашка йолча цIоаргIои лоархIама, эксплуататоргаш горма хургбола уйла дег чу йоссаю, кхоьсам лоаттабу во гIулаьхьа доахка хийра идеологи дешархой сингхетам чу йоссара дукъалла.

Опыт йолча педагогически коллективаца кхьаьста уйла тIайохийт комсомольцашта, пионерашта, берригача дешархошта денна-дешарни идеш кIоаргIа йовзийтара, В. И. Ленина вахара кхоьсамн хилдинна боссарга ленински кIансане бала, деша боах бо, кхоьсам лоаттабе гIар догIоттийтара. «Вай сийлахь-йоккхий идеш, — яьхьа Л. И. Брежнева Ерригсоюзни хьехархой съезде, — шаьрьнь урок санна а ца эцаш, тоаппирта дайзан бIаргадайнен бакъдарш санна вай кагирхона тIамагIрйола хIама де деза. «Знанеш, оамалаш дешархой пIыхтарга хьинйтар духьа цоашкха уйла йита Iомабе, кхьаьхьа, халонаш эшае, цоаш-цоашша критически хила, лерриIаш доза доккхий хIамаш цоашта хьалхашка уттадеш Iомабе беза уж.

13 ялар хьехархо ва вай республике болх бен. Царна юкъе кIезига баш педагогически кхьаьхьама тIехьажка говзанчаш. Цераш кха йиш к куцш йоагIача тIехьежна деспар тьехьаеп кхетам лулгех тIехдика чакхдоахаш болча дукъкхача педагогически коллективаш: Пацтереми райожера Гогорски № 2 йолча юкъера школа (директор Ш. М. Атиев), Гудермески районера Новогрозненски юкъера школа (директор М. Я. Мамаев), Сунженски районера Ассински юкъера школа (директор А. Т. Костоев), гор. Грознерча №№ 1, 2, 20, 7 йолча и кIентий а кIезига школай медаготовкаца коллективаш.

Вай республикерча Iалламате дукхача хьехархоша кхуьш йоагIача тIехьежна дешар хьехарен кхетам балареп гIулаьхьа толамаш дахарах правительственни совIеташ деннад. Орденаш медалаш енна 170 сага, В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхаш юбилейни медалаш — 1143 сага, «Халкъа просвещене отличник» яза знак енна 1094 сага, 40 хьехархочоа «РСФСР школай заслуженни хьехарох» яха цIи енна, 101 хьехархочоа «Ингуш-ГIалгIай АССР заслуженни хьехарох» яха цIи. Вин хьехархочоа «СССР просвещене отличник» яха знаков енна. Социалистически Кхьаьгаьга Турпал яха цIи енна педагогически кхьаьсара башка-дика говзанча А. В. Стоноваца.

М. АЛМАЗОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра заместитель.

Мехка дуккхача педагогически вузашкара хьехархоч ух вай республика школашка болх бе хIара шера. Моттигера берий, наьха оамалаш яйзе, уж безабеле хьехархочун сий долча дехкар кхоачаше Iз царех дуккхагIа бараш. Иштта: Малгобекски район СоалгIапверча юкъерча школе болх бе йинсай чух сурта тIа тоаша бIаргагу эрсий кхо йоI а. КхоалагIа шу да уж СоалгIапверча школе болх бен бола. Бокхача бешаш тIа-йинаб уж юртарча паха.

СУРТА ТIА: (ьардехьа вайтех-хьа): **Г. П. Медведевская, Н. Н. Козлорцева, М. А. Картоева** (директор), **А. А. Картоева, С. А. Раскатова,**

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ШКОЛЕИ ДЕЗАЛИ

Цифраш а факташ

СССР юкъара образовательни школашка дешаш 49,2 , миллион соьга саг ва, ту даьхьа 22 миллион — юрталлорг школашка.

* * *

Барж шерара школа яхарех 80 процент гаргга болжар дIахо деша шарца йинзза юкъера образования эм.

* * *

Советски Союзе 200 азар гаргга школа я. ИйслагIча пятилетке паччахьалкхен капиталовложенеех кхы а 6 миллион моттиге дахьа школаш хьалъергера. Духьхьал 1972 шера 1,6 миллион моттиг йола юкъаробразовательни школаш хьалъвай мехка.

* * *

1973 шера хинхаьа Ерригсоюзни коммунистически субботнике мел ва къьегIамоно мел — вайкха ахча юрташка школаш хьалъера дIахьожде решени яьй КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о.

* * *

Мехка еррига а тайпарча юкъарча образовательни школашка болх бен 2 миллионо 700 эзар хьехарг а воспитатель а ва. Миллион совгIа болх хьехархой коммунисташ комсомольцаш ба.

* * *

Вузашен юкъерча специальни заведенеешен хIара шера арахеш тайп-тайпарча спешиальностех воьда 200 эзар хьехархо.

* * *

Университеташка кийбьь ца Iеш 200 педагогически институтеп 400 педучилищен а кийбьь просвещене болхлой.

* * *

Школаш, юкъерча специальни дешара заведеней, профтехобразовани дешара заведеней хьехархоша юкъера лаьрхIача 20 процент алаяп IогIатехача 1972 шера.

Мехка общественни вахара хьаперде дакъа лоаш просвещене болжкхаш. 25 хьехарох халкъа образованен кхьвола болхлон СССР Лаккхьарча Совета депутат ва, 129 союзни автономни республикай Лаккхьарча Совета депутат ва, 155 эзар совгIа бараш — моттигера Советий депутаташ.

Цифраш а факташ

СССР юкъара образовательни школашка дешаш 49,2 , миллион соьга саг ва, ту даьхьа 22 миллион — юрталлорг школашка.

* * *

Барж шерара школа яхарех 80 процент гаргга болжар дIахо деша шарца йинзза юкъера образования эм.

* * *

Советски Союзе 200 азар гаргга школа я. ИйслагIча пятилетке паччахьалкхен капиталовложенеех кхы а 6 миллион моттиге дахьа школаш хьалъергера. Духьхьал 1972 шера 1,6 миллион моттиг йола юкъаробразовательни школаш хьалъвай мехка.

* * *

1973 шера хинхаьа Ерригсоюзни коммунистически субботнике мел ва къьегIамоно мел — вайкха ахча юрташка школаш хьалъера дIахьожде решени яьй КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о.

* * *

Мехка еррига а тайпарча юкъарча образовательни школашка болх бен 2 миллионо 700 эзар хьехарг а воспитатель а ва. Миллион совгIа болх хьехархой коммунисташ комсомольцаш ба.

* * *

Вузашен юкъерча специальни заведеней хIара шера арахеш тайп-тайпарча спешиальностех воьда 200 эзар хьехархо.

* * *

Университеташка кийбьь ца Iеш 200 педагогически институтеп 400 педучилищен а кийбьь просвещене болхлой.

* * *

Школаш, юкъерча специальни дешара заведеней, профтехобразовани дешара заведеней хьехархоша юкъера лаьрхIача 20 процент алаяп IогIатехача 1972 шера.

Мехка общественни вахара хьаперде дакъа лоаш просвещене болхлой. 25 хьехарох халкъа образованен кхьвола болхлон СССР Лаккхьарча Совета депутат ва, 129 союзни автономни республикай Лаккхьарча Совета депутат ва, 155 эзар совгIа бараш — моттигера Советий депутаташ.

КХОАНА—ХЬЕХАРХОЧУН ДИ

КЕРДА САГ ХЬАЛКХЕВЕ

Вай декхар — коммунизма уйланза керда саг хьалкхевар. Бераш — цхьа кхоаре хьалхехьа тийна а тийна хьалха хьехархочоа тIадналлад мехкех. Цун сийлахь кхаьхьарг дерригача халкъа дукхахбаьшин лер тIара лоархIаца шин ба. Хьехархочун балха хадлацца йоахтон тIехьажорг ю коммунистически партин Советски правительстван. Иштта ши терко ешш да общеобразовательни школа кхьехьара, политехнически вазархIара цун